

KARL MARX (1818 - 1883)

1) Základna a nadstavba

„Ve společenské výrobě svého života vstupují lidé do určitých, nutných a na své vůli nezávislých poměrů, výrobních poměrů, které odpovídají určitému vývojovému stupni jejich materiálních výrobních sil. Souhrn všech těchto výrobních poměrů tvoří hospodářskou strukturu společnosti, reálnou *základnu*, nad níž se zvedá právní a politická *nadstavba*, a které odpovídají určité společenské formy vědomí. Způsob výroby materiálního života podmiňuje sociální, politický a duchovní životní proces vůbec. Bytí lidí není určováno jejich vědomím, nýbrž naopak, jejich vědomí je určováno jejich společenským bytím.“

Čím jsou dány podstatné rysy společnosti? Čím jsou určovány názory jedince?

Nadstavba

Základna

2) Společenská změna

a) „Společenská formace nikdy nezaniká dříve, než se rozvinuly všechny výrobní síly, jimž poskytuje dost prostoru, a nové, vyšší výrobní vztahy nikdy nenastupují dříve, než se materiální podmínky jejich existence vylíhly v lůně společnosti samé.“

b) „Ekonomické podmínky přeměnily nejprve masu obyvatelstva v dělníky. Panství kapitálu vytvořilo pro tuto masu společnou situaci, společné zájmy. Tato masa je tedy vzhledem ke kapitálu už *třídou*, ale ještě není *třídou pro sebe*. V boji, jehož některé fáze jsme zatím naznačili, se tato masa spojuje, konstituuje se jako třída pro sebe. Zájmy, které hájí, se stávají třídními zájmy.“

Za jaké situace může nastat změna společenských poměrů?